

Gradnja enostavnih in nezahtevnih objektov v kmetijstvu

V Sloveniji imamo več kot 80 % kmetij, ki imajo v reji do 5 krav dojlj, dobrih 45 % kmetij, ki imajo v reji do 10 krav molznic in 91 % rej, ki imajo v reji do 10 bikov starih nad 1 leto.

Prikaz števila rej (KMG) s kravami dojljami

RAZRED	REJ	KRAV	% rej	% krav
A: do 5 krav dojlj	13313	31473	81,88	51,67
B: 6 do 20 krav dojlj	2790	24613	17,16	40,41
C: nad 20 krav dojlj	157	4827	0,97	7,92
Skupaj	16260	60913	100	100
	Povprečje	3,75		

Vir: KIS, 31.12.2019

Prikaz števila rej (KMG) s kravami molznicam

RAZRED	REJ	KRAV	% rej	% krav
A: do 10 krav molznic	2480	14141	44,42	14,47
B: 10 do 30 krav molznic	2317	41535	41,49	42,48
C: nad 30 krav molznic	787	42081	14,09	43,05
Skupaj	5584	97757	100	100
	Povprečje	17,51		

Vir: KIS, 31.12.2019

Prikaz števila rej (KMG), ki imajo v reji bike starejše od 1 leta

RAZRED	REJ	BIKOV	% rej	% bikov
A: do 10 bikov	14453	40596	91,63	56,9
C: 11 do 30 bikov	1096	17758	6,95	24,9
D: nad 30 bikov	225	12965	1,43	18,2
Skupaj	15774	71319	100	100
	Povprečje	4,52		

Vir: Kis, 31.12.2019

Iz zgornjih tabel je razvidno, da za nastanitvene kapacitete rejnih živali na večini kmetijah, zadostujejo hlevi, ki po dimenzijah spadajo med nezahtevne objekte. Gradnja hleva, ki se ga zgradi kot nezahteven objekt, je bistveno cenejša, saj za takšen objekt potrebujemo le gradbeno dovoljenje za nezahteven objekt. Vloga za gradbeno dovoljenje za nezahteven objekt je dokaj enostavna, saj ni potrebno izdelati projekta, ni drugih soglasij. Izpolniti je potrebno obrazec vloge na dveh straneh, ki ga dobite na upravnih enotah. Priloži se tloris in prerez objekta z odmiki od parcelnih mej in vriše objekt na mapno kopijo (vse to je lahko ročno skicirano). Gradbeno dovoljenje za nezahteven objekt se pridobi v zelo kratkem času, zanj pa je potrebno plačati le takso ob oddaji vloge na pristojni Upravni enoti.

Na kmetijskem zemljišču je dovoljeno zgraditi hlev, gnojišče ali jamo za gnojevko le v primeru, če to izrecno dovoljuje občinski prostorski načrt, kar se tiče pomožnih kmetijsko gozdarskih objektov, pa je le te običajno dovoljeno graditi na kmetijskih zemljiščih. Tudi pri sami gradnji lahko veliko privarčujemo, saj jo lahko izvajamo v lastni režiji, pogoj je le, da imamo podpisano pogodbo z gradbenim nadzornikom.

V nadaljevanju bo predstavljeno, katere vrste enostavnih in nezahtevnih gradenj v kmetijstvu omogoča z 2. junijem 2018 sprejeta Uredba o razvrščanju objektov (Uradni list RS št. 37/1. 6. 2018).

Uredba razvršča objekte po zahtevnosti na:

- enostavne objekte,
- nezahtevne objekte,
- manj zahtevne objekte,
- zahtevne objekte.

1. ENOSTAVNI OBJEKTI:

1.1 – Splošna merila za stavbe:

- ima samo eno etažo,
- njena višina ne presega 4 m,
- njena globina ne presega 1 m,
- njen nosilni razpon ne presega 4 m.

1.2 – Splošna merila za gradbene inženirske objekte:

- njegova višina ne presega 5 m,
- njegova globina ne presega 2 m,
- njegov nosilni razpon ne presega 4 m.

2. NEZAHTEVNI OBJEKTI:

2.1 – Splošna merila za stavbe:

- ima samo eno etažo,
- njena višina ne presega 6 m,
- njena globina ne presega 2 m,
- njen nosilni razpon ne presega 5 m.

2.2 – Splošna merila za gradbene inženirske objekte:

- njegova višina ne presega 10 m,
- njegova globina ne presega 4 m,
- njegov nosilni razpon ne presega 5 m.

Razvrščanje nekaterih enostavnih in nezahtevnih objektov, ki so povezani s kmetijstvom po šifrah, tipih in vrstah objektov.

STAVBE:

1271 – Nestanovanjske kmetijske stavbe

VRSTA OBJEKTA	OPIS	ENOSTAVEN OBJEKT	NEZAHTEVEN OBJEKT
Stavbe za rastlinsko pridelavo	rastlinjaki za vrtnine in okrasne rastline, pokrite drevesnice in podobne stavbe	Površina do 50 m ²	Površina do 150 m ² - ne glede na velikost nosilnega razpona
Stavbe za rejo živali	Stavbe za rejne živali, stavbe za rejo divjadi v oborah, druge stavbe za rejo živali, čebelnjaki	Površina do 20 m ²	Površina do 100 m ² , ne glede na velikost nosilnega razpona
	Stavbe ribogojnice	Površina do 50 m ² , prostornina bazenov do 250 m ³	Površina do 100 m ² , prostornina bazenov do 2.000 m ³
Stavbe za skladiščenje pridelka	Stolpni kmetijski silosi	Površina do 20 m ² , višina do 5 m	Površina do 100 m ² , višina do 10 m
	Kleti, vinske kleti, zidanice	Površina do 20 m ² , ne glede na globino vkopa in globino podzemnih delov	Površina do 50 m ² , do dve etaži, ne glede na globino vkopa in globino podzemnih delov
	Skladišča pridelkov (kašče, seniki, skednji, koruznjaki,...)	Površina do 40 m ²	Površina do 150 m ²
	kozolci	Površina do 40 m ² do dve etaži	Površina do 150 m ² - do dve etaži in ne glede na višino
Druge nestanovanjske kmetijske stavbe	Stavbe za shranjevanje kmetijskih strojev, orodja in mehanizac.	Površina do 40 m ²	Površina do 150 m ²

1251- Industrijske stavbe

VRSTA OBJEKTA	OPIS	ENOSTAVEN OBJEKT	NEZAHTEVEN OBJEKT
Industrijske stavbe	Stavbe za predelavo kmetijskih proizvodov - klavnica, pivovarna, pekarna, sirarna, sušilnica sadja in rib, oljarna, kisarna, mlin, mlekarnica.	noben	Površina do 80 m ²

1252- Rezervoarji, silosi in skladiščne stavbe

VRSTA OBJEKTA	OPIS	ENOSTAVEN OBJEKT	NEZAHTEVEN OBJEKT
Rezervoarji, silosi in skladiščne stavbe	Skladiščne stavbe, hladilnice	Površina do 20 m ²	Površina do 100 m ²
	Rezervoarji in cisterne za vodo in druge tekočine	prostornina do 20 m ³	Prostornina do 100 m ³
	Stolpni silosi za suhe snovi	Višina do 5 m	Višina do 10 m

1242- Garažne stavbe

VRSTA OBJEKTA	OPIS	ENOSTAVEN OBJEKT	NEZAHTEVEN OBJEKT
Garažne stavbe	garaže in pokrita parkirišča, čolnarne, kolesarnice in podobno.	Površina do 20 m ²	Površina do 50 m ²

1242- Druge stavbe , ki niso uvrščene drugje

VRSTA OBJEKTA	OPIS	ENOSTAVEN OBJEKT	NEZAHTEVEN OBJEKT
nadstrešnice	služijo kot pripadajoč objekt h glavnemu objektu in same po sebi nimajo opredeljenega stalnega namena	Površina do 20 m ²	Površina do 50 m ²

GRADBENI INŽENIRSKI OBJEKTI:

2420- Drugi gradbeni inženirski objekti

VRSTA OBJEKTA	OPIS	ENOSTAVEN OBJEKT	NEZAHTEVEN OBJEKT
Drugi kmetijski gradbeni inženirski objekti	ribogojnice	Prostornina bazenov do 250 m ³	Prostornina bazenov do 2.000 m ³
	Koritasti silosi	Površina do 100 m ²	Površina do 1.000 m ²
	Zbiralniki gnojnice in gnojevke	noben	Prostornina do 1.000 m ³
	Gnojišča, napajalna korita, krmišča, hlevski izpusti	Površina do 50 m ²	Površina do 200 m ²

1 – ne velja za kmetijsko opremo v skladu z zakonom, ki ureja kmetijska zemljišča (npr. grajena obora, grajena ograja za pašo živine, grajena ograja ter opora za trajne nasade)

2152- Jezovi, vodne pregrade, in drugi vodni objekti

VRSTA OBJEKTA	OPIS	ENOSTAVEN OBJEKT	NEZAHTEVEN OBJEKT
Jezovi, vodne pregrade, in drugi vodni objekti	Vkopani zadrževalniki in podobni objekti za akumulacijo vode	Prostornina vode do 250 m ³	Prostornina vode do 2.000 m ²
	Zadrževalniki za akumulacijo vode za namakanje kmetijskih zemljišč	Prostornina razlivne vode do 250 m ³	Prostornina razlivne vode do 2.000 m ²

Kot smo že omenili na začetku prispevka, je v Sloveniji ogromno število kmetij, na katerih gradnja nezahtevnih objektov za rejo živali in pripadajočih pomožnih kmetijskih objektov popolnoma zadostuje za opravljanje kmetijske dejavnosti.

Kar se tiče samega načrtovanja objektov za rejo živali je osnova vedno žival. Telesne mere in obnašanje živali določajo funkcionalne mere v hlevu, kakor tudi razporeditev posameznih funkcionalnih področji, ki so: zauživanje hrane, ležanje, gibanje, odstranjevanje gnoja in molža.

Poleg zahtev živali, moramo upoštevati še predvsem zahteve človeka pri vsakodnevnem delu, predvsem pri krmljenju (transport, nošenje krme) in molži (telesna drža). Funkcionalna področja so lahko na različne načine izvedena in med seboj kombinirana, v vsakem primeru pa morajo biti prilagojena potrebam živali in človeka.

V nadaljevanju so predstavljene skladiščne kapacitete živinskih gnojil, ki jih mora zagotavljati kmetija po Uredbi o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (Uradni list RS, št. 113/09 z dne 31. 12. 2009).

Najmanjše potrebne zmogljivosti skladišč za šestmesečno skladiščenje živinskih gnojila v m³/žival

Vrsta živali	Gnojevka	Hlevski gnoj, gnoj in reje na globokem nastilu	Gnojnica
Teleta do šest mesecev	1,3	0,8	0,7
Teleta od šest mesecev do enega leta	3,4	1,8	1,7
Mlado govedo od enega do dveh let	5,8	4,2	2,9
Pitano govedo nad dve leti	7,1	7	3,5
Plemenske telice nad dve leti	7,7	7	3,8
Plemenski biki nad dve leti	7,1	7	3,5
Krave molznice	11,8	7	3,9
Krave dojilje	11,3	7	3,7
Ovce starejše, od enega leta in ovce, ki so že jagnile	/	1	/
Koze, starejše od enega leta in koze, ki so že jarile	/	1	/

Vir: Uredba o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov

Uredba o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov omogoča kmetijam, da uležan hlevski gnoj, takšen, ki je bil prej že najmanj 2 meseca skladiščen na gnojišču, največ za 2 meseca začasno skladiščijo na kmetijskem zemljišču, vendar je lokacijo treba obvezno menjati vsako leto.

Sledi prikaz osnovnih dimenzij funkcionalnih področij, najpogostejših sistemov za prosto rejo goveda.

OSNOVNE ZAHTEVE ZA NAČRTOVANJE HLEVA Z BOKSI NA REŠETKE

- Minimalna širina krmilnega mesta za mlado živino do starosti 2 let ≥ 65 cm/žival, govedo nad 2 leti ≥ 75 cm/žival,
- minimalna površina boksa za mlado živino do starosti 2 let $\geq 2,5$ m² /žival,
- optimalna širina pohodne površine rešetk med 14 in 16 cm, reže pa so lahko široke od 3 do 3,5 cm,
- širina krmilne mize, če gre za prevozni hlev 3,5 m ali več (min. pa vsaj 3 m, pri preozkih krmilnih mizah je alternativa uporaba samozapiralnih jasli, da živali ne silijo v delovni stroje, ob dovozu krme),
- optimalna višina krmilne mize 20 cm nad višino stojišča (rešetk),
- optimalna višina stene krmilne mize (spodnja pregrada), ki preprečuje raztros krme je 0,5 metra nad stojiščem (rešetkami), oz. 30 cm nad krmilno mizo,
- zgornja pregrada na krmilni mizi, nameščena 70 cm nad spodnjo,
- zgornji rob napajalnega korita oz. napajalnika nameščen na višini 85 cm nad višino stojišča (rešetk),
- na vsakih 10 živali min. 167 cm² napajalne površine (pravilo je, da min. 10 % živali v skupini, lahko pije vodo kadarkoli).

OSNOVNE ZAHTEVE ZA NAČRTOVANJE HLEVA NA TLAČEN GNOJ

- Sistem tlačenega gnoja je zasnovan na principu odiranja mešanice gnoja in nastilja, ki drsi po nagibu skozi reže blatilnega hodnika, zaradi gaženja živali,
- za krmilna mesta veljajo v osnovi enake dimenzije, kot pri boksih na rešetkastih tleh (obstajajo pa najrazličnejše izvedbe),
- ležišče je nagnjeno za 5- 10 % proti gnojni osi,
- reža skozi katero polzi gnoj mora biti visoko od 20 do 25 cm,
- širina boksov za mlado živino naj ne bi bila večja od 4 – 5 m, za odraslo govedo pa največ do 7 m, če hočemo, da sistem funkcionira,
- primeren sistem reje za živali nad 250 kg,
- 5 m² ležalne površine na GVŽ,
- poraba slame znaša 2 do 4 kg dnevno na GVŽ.

OSNOVNE ZAHTEVE ZA NAČRTOVANJE HLEVA NA GLOBOKI NASTILJ

Enoprostorski hlev:

- ležalna površina znaša najmanj 6 m²/GVŽ,
- za krmilna mesta veljajo v osnovi enake dimenzije, kot pri boksih na rešetkastih tleh (obstajajo pa najrazličnejše izvedbe),
- za izvedbe jasli za krmilna mesta veljajo v osnovi enake dimenzije, zaželeno, da se omogoči nek preprost sistem nastavitve jasli po višini,
- optimalna višina krmilne mize je 20 cm nad višino tal + 20 cm spodnja višina pregrade nad krmilno mizo + 30 cm so tla nižja zaradi globokega nastilja skupaj znese sprejemljivih 70 cm, če je razlika večja je potreben sistem stopnic do krmilne mize,
- za krmilna mesta veljajo v osnovi enake dimenzije, kot pri boksih na rešetkastih tleh (obstajajo pa najrazličnejše izvedbe).
- poraba slame 8 kg GVŽ/dan.

Dvoprostorski hlev:

- minimalna ležalna površina za mlado govedo znaša 2,8 m² z min. širino ležalnega dela boksa 4 m in min. širino hodnika ob krmilni mizi 2 m,
- minimalna ležalna površina za odraslo govedo 4 m² z min. širino ležalnega dela boksa, 5,3 m in min. širina hodnika ob krmilni mizi 2,3 m,
- ležalna površina nižja od hodnika ob krmilni mizi vsaj za 25 cm (v primeru, da je več, potrebujemo sistem stopnic),
- za krmilna mesta veljajo v osnovi enake dimenzije, kot pri boksih na rešetkastih tleh (obstajajo pa najrazličnejše izvedbe).
- poraba slame 4 kg GVŽ/dan.

V prispevku so predstavljene osnovne informacije o možnosti gradnje enostavnih in nezahtevnih objektov na kmetijah, podane pa so tudi osnovne informacije o najpomembnejših dimenzijah funkcionalnih področij pri hlevih za govedo. Iz staleža goveda na kmetijah v Sloveniji, je razvidno, da lahko z nezahtevnimi objekti za rejo živali pokrijemo kapacitete več kot 75 % kmetij, sploh v kombinaciji z že obstoječimi starimi hlevi, ki potrebujejo mogoče le adaptacijo.

Gradnja nezahtevnih hlevov za rejo živali in drugih nezahtevnih kmetijskih objektov, daje malim kmetijam vsaj možnost ustvarjanja pozitivne bilance v dejavnosti živinoreje.

V kolikor se odločate za gradnjo nezahtevnih objektov na vaši kmetiji in imate kakršnekoli vprašanje v zvezi z gradnjo objektov, se lahko vedno obrnete na kmetijske svetovalce, ki delujejo v okviru Javne službe kmetijskega svetovanja.

Pripravil: Glač Stane, mag. inž. zoot.

Terenski kmetijski svetovalec

KGZS – Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto